

EGY LELKIGYAKORLAT ELMÉLKEDÉSEI

Jézusunk, eljöttünk Hozzád, eljöttél hozzánk. Négy napot szeretnénk odaadni Neked. Kéréssel kezdjük: Küldd el hozzánk Szent Lelkedet. Tudjunk úgy szólni, úgy gondolkodni, úgy beszélni egymáshoz, úgy viselkedni egymással szemben, ahogyan azt Te kívánod tőlünk. Kérjük Szent Lelkedet, segítsen bennünket.

Veni Creator Spiritus...

Evangélium Szent János könyvéből (1,35-40): "Másnap ismét ott állt Jézus és tanítványaiból kettő, és nála maradtak, kb. délután négy óra volt".

Istenem, valamikor Nálad maradtunk. Annak az erejében lehetünk most itt, hogy Nálad maradtunk. Nálad maradni egy életre szóló dinamikát jelent. Más volt a Nálad maradásom, amikor egyszer negyedik elemista koromban minden meggyőződéses és a Pártból kizárt kommunista, Roger Garaudy, gondolatainak segítségével szeretném megfogalmazni lelkigyakorlatunk e bevezető elmélkedésében, hogy mi is az a tartalom, amelyiknek az erejében Nálad akarunk maradni.

Roger Garaudy egy nemzetközi teológiai folyóiratban, a Concilium ez évi áprilisi számában cikket írt ezen a címen: "A bázis a marxizmusban és a kereszténységben". Mit jelent a bázis? Minden társadalom uralkodókból és leigázottakból, gúla tetején levőkből és alján levőkből áll. A gúla alján levők adják a társadalom bázisát. Ettől a bázistól a gúla tetején levők elrabolták a termelőeszközöket, a politikai hatalmat és a tudást. Ily módon létrehozták a bázis fölött azt, amit politikai osztálynak, klerikális hierarchiának, technokráciának vagy bürokráciának nevezhetünk; ennek a rétegnek az uralmát. A megalázott bázis nem irigy tömeg - Garaudy szemléletében - amely hatalmi szerepcsereire törekszik. Nem is anarchiára gondol ez a bázis. Nem arra gondol, hogy szétörje az emberi együttélés intézményeit, organizációit. Nem is kultúra-ellenes ez a bázis. Nem akarja megsemmisíteni az emberiség eddigi vívmányait. A bázis spontán törekvése sem nem negatív, sem nem vak. Csakhogy míg az uralkodó osztályok csupán csak polírozgatni akarják a maguk rendjét különféle ideológiák kialakításával, addig a bázis ezt az egész rendet megkérdőjelezi a maga prófécijával. A bázis egy radikálisan új rendet akar. Akár prometheusi alapon, akár merőben emberi erőfeszítések alapján, akár messiási motívumok alapján, az Isten ígéretei alapján. (Garaudy számára ez kettő. Nekünk ez a kettő egy.) A bázis új rendje Garaudy szerint szükségképpen utópia, amelyre törekedni kell. (Mi inkább így fogalmazunk: a bázis célkitűzése - a naponként teljesebbé váló megvalósulás.) Garaudy vallja, hogy a keresztények Istene a bázisban inkarnálódott. Jézusnak nem volt tulajdona, nem volt politikai hatalma, és a világ bölcseseinek a bölcsessége sem volt az övé. A szabadulás, amelyet hirdetett, nem a római iga lerázása, hanem az uralkodási viszonyok törvényeinek megkérdőjelezése volt. E megkérdőjelezésért

kellett erőszakos halált halnia. Az intézményesült hatalom képviselői mérték reá az ütést: Pilátus és a klérus.

Az új ég és új föld örömhíre jó hír, mondja Garaudy - a bázis számára, és teljes harmóniában van ezzel Marx, aki ugyancsak a bázistól, a proletariátustól várja a szabadulást. Marx nem kérdőjelezi meg az organizációt és a vezetést, hanem a bázis kezdeményezésére akarja építeni. Azt akarja, hogy minden egyes centruma legyen a kezdeményezésnek, a kreativitásnak és a felelősségnek minden szinten. A népért a nép által! S ez a "nép által" - ez a Garaudy-féle hangsúlytevés. Közvetlen demokrácia, nem felülről induló hatalom-delegálás: Arról sem lehet szó, hogy a bázis átadja a hatalmat a maga választotta képviselőinek, Garaudy eszménye más: valóságos hatalom szétosztás a bázis síkján. Lenin 1917-ben kívánja, hogy a változások alulról induljanak: a bázison, a gúla alján lévő munkások dolgozzák ki a gazdasági és politikai rend új elveit. Garaudy ezután Loisy abbét idézi: A keresztények Krisztus újra eljövetelét várták, s ami jött az az Egyház volt. Majd hozzáteszi: az októberi forradalmárok várták a munkások felszabadítását a munkások által, s ami jött - az a Párt volt. Lenin tanítványai az alulról és belülről jövő felszabadítás lenini-marxi tételét átalakították a felülről és kívülről irányítás tételével. A szovjeteket, a tulajdonképpeni bázis-közösségeket átalakították a Párt és az Állam áttételi szíjaivá. S a bázis-közösségek végrehajtották a felülről jövő döntéseket. Az analógiát folytatja: hasonló jelenségeket hozott a papság klerikalizálása. Az Egyházban is kizárólag a kultuszszolgáké lettek a funkciók, s a hierarchiáé lett a kinyilatkoztatott igazság magyarázatának kizárólagos monopóliuma. Ez a klerikális monopólium a kereszténység prófétai küldetésének elvesztését eredményezte. A kereszténység ezzel megszűnt a történelem kovásza lenni, s lett helyette a nép ópiumává, mert arra tanította a bázist, hogy alkalmazkodjék az adott rendhez; illetőleg a kivételes igényűek számára azt javasolta, hogy vonuljanak ki a világból, hogy tisztán őrizzék meg magukat attól.

Garaudy végkövetkeztetése: a Párt és az Egyház egyaránt elkönfiskálta a bázistól a kezdeményezést, a kreativitást, a felelősséget és a prófétai szerepkört. Hogyan? A hierarchiák és intézmények révén, igazoló ideológiák és tekintélystruktúrák segítségével. A felülről és nem a bázis felől jövő forradalmak nem vetnek véget az ember elidegenítésének. Ellenkezőleg, örökössé teszik. Kereszténység és marxizmus legmélyebb lényegükben - mondja Garaudy - szövetségben vannak egymással, mert lehetővé akarják tenni a bázis prófétai reményének kibontakozását. Garaudy az idők jelének tekinti a bázis-közösségek elszaporodását az Egyházban és szórványos megjelenéseiket a Párt szegélyén is. A bázis felől várható a remény, mert a történelmileg eddig kialakult társadalmak uralkodókból és leigázottakból álltak. Ezt a helyzetet az Egyház szakralizálta, s így a politikai és vallási szféra megegyezett egymással. Bűnrészesek lettek. Remény nélkül nem lehet megtalálni a nem reméltet - mondja Herakleitos nyomán. Garaudy a latin-amerikai keresztények forradalmi teológiája felé néz, mert a bázis reményeinek a megvalósulását a politika síkján reméli.

Külön véleményünk ellenére se siessünk elítélésével. Az állam elhalása prófétai álom. De az állam elhalása nem anarchiát jelent Marx és Garaudy és bárki számára, hanem azt jelenti, hogy erőszak nélküli intézmények váltják le az erőszak erejében fenntartott korábbiakat. Melyek a mi intézményeink? A családuink, csoportunk, csoportbokrunk... és a munkahelyünk,

ahol napjaink javarészét töltjük. Ezekben az intézményekben kell megvalósítanunk a másokra figyelni tudó és akaró krisztusi magatartást, a bázistól várt remény teljesülését.

Testvéreim, régtől fogva jellemez Isten kegyelméből bennünket, hogy a Lélek fúvását - akárhonnán is jön az - nem akarjuk meg nem hallani. Amit a Lélek Garaudynak mondott, legyen segítőnk a lelkigyakorlaton annak újrafogalmazásában, hogy miért is akarunk Jézusnál maradni.

Jézusom, azért maradok Nálad, mert úgy alkottál meg, hogy csak a legérdemesebb helyen maradhatok meg. Úgy alkottál meg, hogy a történelem kovásza akarok lenni. Belém raktad Szent Lelkedet, s nem akarhatok kevesebbet, mint amit ez a próféciáktól terhes Lélek kíván tőlem. Régtől fogva tudom, tudjuk, hogy a bázishoz kell tartoznunk; hogy csak a gúla alján lehetünk. Régtől fogva keressük azt is, hogy miként kell a gúla alján viselkednünk.

Mostani lelkigyakorlatunk feladata kettős: újrafogalmazni, hogy miként kell viselkednünk a bázison - ez az egyik. S a másik: hogyan tudnánk valamivel többet megvalósítani abból, amit látunk. A második világháború befejezése után nagy-nagy ujjongással olvastuk Suhard párizsi bíboros érsek nagyböjti körlevelét: "A Egyház fejlődése vagy hanyatlása". Harminc esztendő után is bennem cseng tétele az Egyház isteni és emberi arcáról. Fiatal lendületünkben akkor kegyesen megbocsátottuk Egyházunk múltjának emberi arcát. Istenem, miközben megőszültem, tapasztalhattam magamban és tapasztalhattam magam körül, hogy milyen bőven tudom újratermelni életemmel, milyen bőven tudjuk újratermelni életünkkel ezt az emberi arcot. Azt az emberi arcot, amelyet az utánunk jövő nemzedéknek megint csak kegyesen vagy nem kegyesen, de meg kell bocsátania: Hát igen, ez az Egyház emberi arca - mondják majd rólunk, törekvéseink töredékességéről. Istenem, nagyon szeretnék valami isteni arcot is termelni. Istenünk, nagyon szeretnék valami Rád emlékeztető istenit is kihozni magunkból.

Ebből a lelkigyakorlatból meg kell újulnia Nálad maradó életünknek. A következő esztendő Feléd kapaszkodó küzdelmeihez kell alapot találnunk és teremtenünk benne. A lelkigyakorlat fegyelme egy megújuló élet kezdete. Mindazt, amit bele akarok rakni a következő esztendő során az életembe, azt most este kell megkezdenem. Vannak jóvátehetetlen dolgok, vannak jóvátehetetlen mulasztások. 1526-ban valakik inkább ülve maradtak a padkán a nagy nyári melegben, és egy nagy nemzet bukott alá. Van az Egyház életének Szentlélektől fűjt sodra. Ez a sodró erő. Sodró erő akkor is, ha én ellenkezem. De nem tudom, hogy milyen rendek maradnak vágatlanul, ha én kiállok, ha én leülök, ha én elkényelmesedem, ha nem akarok az lenni, amivé Te akarsz engem.

Istenem, tanításod világos: Magad helyett, Fiad helyett küldesz engem családba, csoportba, csoportbokorba, munkahelyre. Egy jézusi paradoxon: Te kell, hogy legyek - én, ott. Ennyi a küldetésem és nem kevesebb. Nem hatodrangú szerepre hívtál meg. Istenem, Nálad akarok maradni. Nem megbocsájtandó jelenség óhajtok lenni az Egyház életében. Szeretném, ha valami örömd lenne bennem. Amen.

II. Evangélium Szent Lukács könyvéből (15,20-23): A tékozló fiú felkelt és elment az atyjához.

Istenem, nem szabad elvagyódnom a bázisról, s a bázison azt kell csinálnom, amit életeddel megmutattál nekem. A noviciátusban kezembe került Kaszap István naplója, s ebben a naplóban ezt a mondatot olvastam: "Legyek meggyőződve, hogy elrontottam egész életemet, ha nem leszek szent". Ki a szent? Az odaadott ember. Odaadott embernek kell lennem. Ismét noviciátusi kép: Magiszterünk egyszer azt mondta, hogy vannak olyanok, akik egész életükben csak hajtányoznak. Nem tudnak repülni, mindig le kell tenni a lábukat a földre. Az a megtérés, amikor már nem kell letenni a lábam a földre, amikor egyértelműen a repülés vagyok. Nálad maradni és nem érezni naponként a megtérés szükségességét nem lehet. Addig vagyok Nálad, amíg tudom, hogy olyanná kell válnom, mint amilyen Te vagy.

Szentnek kell lennem. Hogyan? Szentnek kell lennem – a kedvedért. Nem rideg kötelességteljesítésből. Csak úgy tudok szent lenni, ha kedvedért leszek szent. Talán gőgösen hangzik, de mégis ki kell mondanom: Akkor tudok szent lenni, ha szeretsz engem. De nem gőgös ez a feltétel. Te teremtettél engem olyannak, hogy csak odaadásra tudok odaadással válaszolni. A vágy (epithümia) szónak a Szentírásban általában negatív a jelentése: rosszra vágyódást jelent. De csak általában. Jézusom, Te használtad az "epithümei" (vágyódik) igét pozitív értelemben is. Vágyódással vágytál együtt vacsorázni tanítványaiddal. Isten vágyódik az ember után. S egyszer beszéltél arról, hogy sok igaz és próféta vágyódott látni Téged. Ember vágyódik az Isten után. Toynbee szerint a szeretet nem csupán cselekedetet jelent, hanem vágyódást is. Furcsa, de az Isten vágyódott reá, hogy együtt vacsorázzon barátaival. S még furcsább a következő tétel: Ha vágyódsz reám, akkor én is vágyódom Reád. Törvény ez - a szeretet világából való. Szent Pálnak van egy érdekes szava: a peripoésis (megszerzés). Szinonimája ez a megmentésnek és a megváltásnak. Isten meg akarja szerezni az embert. A megváltás - a megszerzés, az embert megszerzés megváltása (Ef 1,14). Szent Péter pedig - "megszerzésre való népek" mondja levelének címzettjeit (1Pét 2,9). Megint egy gőgösnek ható kérdés: Fontos vagyok-e én Neked, Uram? Mert nem tudom odaadni magamat annak, akinek nem vagyok fontos. Sem Istennek, sem embernek. Nem gőg ez bennem. Ezt a méltóságérzetet Te teremtetted belém, amikor a Magad képére és hasonlatosságára... Magadhoz hasonlónak formáltál meg engem.

Hogyan szeretsz engem, Uram, és hogyan vagyok fontos Neked? A fejlődő természettudományok hatására a 17. században megállapították, hogy a világ öntörvényű. Nem mozgatja kívülről semmiféle Isten. Nincs gondviselés. Nem törődik velem. Ki vagyok dobva a létbe. Akik ragaszkodtak Isten gondviselő szerepéhez, megformálták a deista, s majd egzisztencialistává érő tétel ellentétét. Igenis, van gondviselés, van, mert törödsz velem. Van, mert belenyúlsz a világba. Ezt az ellentételt addig lehet fönntartanom, amíg nem ér valami személyes tragédia, ha pedig a történelemben gondolkodom, nem gondolok Auschwitzra, Katynra és a többi hasonlóra. Mert Isten valóban nem nyúl bele az eseményekbe. A deista tétel rossz. De az ellentétel, amiben tán növekedtünk, szintén rossz. A helyes tétel így hangzik: a világ öntörvényű és a világ által, ez öntörvényű világ által törődöl velem. Mi a törvénye ennek a világnak, amelyen keresztül törődöl velem, amelyen keresztül fontos lehetek Neked, amelyen keresztül szeretsz engem? Az a törvénye, hogy el van keverve

benne, öröm és szenvedés. Azt, hogy az örömen keresztül szeretsz engem, Uram, könnyű átélnem. De ahhoz, hogy szent lehessen, hogy visszaszerethesselek, hogy odaadott legyek, ahhoz azt is meg kell értenem, hogy a világban és az életemben lévő szenvedésen keresztül is szeretsz engem. A biológiai lét szenvedékeny lét. A bennem lévő két-törvényűség is szenvedéseknek tesz ki, úgy ahogyan már Ádámot is megpróbálta. Úgy, ahogyan kikerült az ember Isten teremtő kezéből, ki volt téve a szenvedésnek. A lemondással járó szenvedés elutasítása fordította szembe ősapánkat-ősanyánkat Veled.

Istenem, azt hiszem, hogy meg merem fogalmazni a tételt, hogy nem tudsz nem szenvedékeny öntudattal rendelkező világot csinálni. Az öntudat, a két-törvényűség, amik nélkül nincsen szabadság, feltétele annak, hogy odaadhasd nekünk a Magad szabad és szeretet-életét - együtt jár a szenvedékeny léttel. Bocsánatot kérek a hagyománytól a hagyomány megsértéséért, de számomra az, hogy a szenvedés Ádám bűne miatt került be a világba - istenkáromlásnak tetszik. Aki ezt mondja, az a szeretetet káromolja, a Szeretetet. Hogyan tudna valaki, akiben a szeretet - akiben csak a szeretet van -, büntetni valakiket évmilliók során, milliókat és milliárdokat azért, mert valaki más - nem ők - rosszat csinált. Örömeiket és bánatokat kevertél el, Uram. Azt kell megértenem, hogy minden bánat és minden szenvedés, ami csak belekerül az életembe - értem van. Azt kell megértenem, hogy szeretetből küldöd nekem. Tapasztalhatom, hogy a szenvedéseim elleni ágálás kilök a sodorból. És tapasztalhatom, hogy a szenvedésekbe való belesimulásom megtaláltatja velem a magam helyét. Ha belesimulok a sorsomba, akkor a helyemre kerülök.

Azt mondtam, Uram, hogy a kedvedért, odaadott ember tudnék lenni. A kedvedért. Ha át tudom élni azt, hogy fontos vagyok Neked. Ha át tudom élni azt, hogy szeretsz engem. Az átélés egyik feltétele annak, hogy csak szenvedékeny világot tudsz teremteni. A másik feltétele pedig az, hogy nem páholyból nézed a szenvedésemet. Isten végtelenül boldog, mert nem magányos. Isten végtelenül boldog, mert akármit csinállok, Ő akkor is egy minden emberi mértéket meghaladó intenzitású szeretetközösségen belül él. De Istennek még sem lehet közömbös, ha tékozló fiúként messze járok. Istennek nem lehet mindegy, hogy nem tékozló fiúként otthon vagyok. Istennek nem lehet mindegy, hogy küldetést vállaló fiúként Golgotára kerülök. Istenem, Te nem lehetsz szenttelen Isten. Csak érző szívű Isten lehetsz. Ha örömeiből és fájdalmakból egybekevert sorsot küldesz nekem, akkor szorítasz nekem, akkor izgulsz értem, hogy megbirkózzam a feladattal. Mert az én Istenem bánatos és szomorú, ha tékozló fiút játszom. Az én Istenem örül a mennyei angyalokkal együtt, ha nem bírom tovább, hogy tékozló fiú legyek, és hazatérek. Az én Istenem aggódva, vigyázva figyeli lépteimet, amikor Fiának nyomába szegődöm, és veszélyes tájakon járok, és ezért kettőzött erővel környékez a Sátán ereje. Nem tudok mit csinálni a filozófusok Istenével. A változhatatlan "ens a se"-vel nem tudok mit csinálni. Csak a kinyilatkoztatás Istenével tudok kapcsolatba kerülni. Csak a kinyilatkoztatás Istenéért tudok szentté válni. A kinyilatkoztatás istene antropomorf Isten. Emberi szíve van, mérgeződik, haragszik, boldog, ígér, fenyeget, újból ígér. A kinyilatkoztatás Istene harcol értem. A kinyilatkoztatás Istene Völegénynek tartja Magát és engem jegyesének. A kinyilatkoztatás Istene házasságra akar lépni. Házasságra akar lépni velem, házasságra akar lépni velünk. Féltékeny szeretettel szeret a kinyilatkoztatás

Istene minden embert külön is és az egészet együttvéve. Isten féltékeny szeretettel szeret engem is.

A világ öntörvényű. Isten nem nyúlkál bele az események folyamatába azért, hogy kimutassa, hogy szeret engem. De az Isten mindazon keresztül, amit számomra megteremteni és adni jónak látott, és jónak ítélt, mindezen keresztül jelenti szeretetét nekem. Istenem, úgy kívántad tőlünk - s mi mindannyian valamilyen módon válaszoltunk is arra - hogy Nálad maradjunk. E Nálad maradásunk következménye, hogy meg nem szűnően halljuk a hangod. Ez a hang mindig így hangzik: Akarom, tisztulj meg! Akarom, térj haza! Akarom, térj magadhoz! Akarom, térj vissza hozzám! Isten vár engem. A csend arra való, hogy ne tudjam elhessegetni magamtól ezt az igazságot. Isten vár engem. Isten kinéz az útra. Amíg fújhatom a cigaretta-füstöt, amíg beszélgethetek, addig módom van tudomást nem venni arról, hogy Isten vár engem. De amikor csendben maradok, amikor végre egyedül maradok, abban a pillanatban ott van Ő. Nem könnyű dolog az élő Isten színe elé jutni. De amikor sikerül csendet teremtenünk magunkban, akkor az élő Isten színe elé kerülünk. Akkor hallom azokat a hangokat, amelyeket egyébként nem akarok hallani. Akkor hallom a megtérés hangját. Rendbe kell tenned az életed! Csak az gondolhatja, hogy rendben van az élete, aki semmit sem ért Krisztusból. Akarja, hogy megtisztuljak. S akarom én is, mert bűnös vagyok.

Isten szereti a bűnösöket. Isten csak a "nem-bűnösöket" nem állhatja, mert azok nem állhatják Őt, mert azok nem vesznek tudomást Róla. A bázis ígérete van reánk bízva. Az az ígéret, amely az emberi történelem immanens és transzcendens ígérete egyaránt. A bázison megmaradni, s a bázishoz méltóan viselkedni csak metanoiázó emberek képesek. Csak a metanoiázó bűnösök. Ezek az Isten barátai. Öntelt hólyagokkal nem tud csinálni semmit sem. Vámosokkal és parázna nőszemélyekkel, a bűntudatot magukban hordozó emberekkel Jézus megérteti magát. Csak azzal az emberrel tud valamit csinálni, akinek bűntudata van. Aki tudja azt, hogy szentté kell lennie, odaadottá kell lennie; s tudja, hogy még nem az.

Istenem, Te és az emberiség vársz valamit minden egyes embertől. Te és az emberiség vár valamit tőlem is. Azt várod, hogy odaadott legyek, mert aki nem odaadott, az nem használható semmire sem.

Odaadott ember akarok lenni a kedvedért. Azért, mert elhiszem a kinyilatkoztatásból, elhiszem a szívem mélyén is élő kinyilatkoztatásból, hogy szeretsz engem. Szentté akarok lenni. Nem akarok nemet mondani Isten felszólításaira. Nem akarok alibit keresni. Nem akarom azt mondani, hogy Uram, ma még nem, majd holnaptól kezdve. Ha szentté akarok lenni, akkor ma lépek. Istenem, mi választ el Tőled? Te nem választod el Magadat tőlem. Mi az én életemben az, ami elválaszt engem Istentől? Ezt kell világosan meglátni, s azután megtenni a kellő intézkedéseket, szaggatni, vagy korlátokat vonni, gyomlálni és irtani, ahol szükséges. Ez a lelki gyakorlat feladata. Ennek a feladatnak a megoldására, erre kell a csend.

III. Evangélium Szent Máté könyvéből (11,28-30): Jöjjetek hozzám mindnyájan ...

Istenem, a bázison inkarnálódtál. Azért etetsz és itatsz bennünket Testteddel és Véreddel, hogy az ontológiai azonosság révén el tudjuk végezni a magunk életében analóg módon ugyanazt, amit Te elvégeztél a Magad életében. Odaadott ember voltál és odaadott emberré

akarsz tenni engem is. Ennyi esztendővel mögöttem nem lehetek már irreális. Élnem kell azzal a gyanúperrel, hogy torzó maradok. Élnem kell azzal a gyanúperrel, hogy nem sikeredik ki belőlem az, amit az Isten megálmodott rólam. De Nálad akarok maradni, mert nem felejtettem el azt az órát, amelyben találkoztam Veled, és azt az óra-sorozatot, amely találkozásaink története, és nem akarok belenyugodni abba, hogy torzó maradjak. Istenem, Te, aki olyan irgalmasan hajoltál le mindenkihez, aki nem volt nagymellű Veled szemben, tudom, hogy elfogadsz, tudom, hogy szóba állsz velem így is, ahogy vagyok. Tudom, hogy tudod: mi telik tőlem. Ezért tudok újból és újból kisfiú módjára menni Hozzád, és ígérni és fogadkozni: azért csak reménykedj bennem, azért valami különbet csak ki fogok tudni faragni magamból. Akkor is, ha minden józan számítás szerint ezt kellene mondanod: Ugyan már, ne cigánykodjál! Istenem, hiszek Benned, hiszek, hogy megértően nézel minden emberi botladozást, amely elkerüli az alapbűnt: a gögös "nem akarok szolgálni" alapbűnét.

Azt ígérted nekem, hogy felüldítesz engem. Azt ígéred, hogy megnyugvást talál lelkem, bár tudod, hogy fáradt vagyok és terheket hordozok, bár tudod, hogy milyen kevés az erőm nyomorúságaim cipelésére. Azt ígéred, hogy segítesz rajtam. Egy feltétellel, ha tanulok Tőled. A "megenyhítek titeket" és a "tanuljatok tőlem" között kapcsolatot érzek. Ha tanultok Tőlem, akkor enyhülésben lesz részetek. Tanulni akarok Tőled, Istenem. Mi az, hogy szelíd vagy, és mi az, hogy a szíved szempontjából, a szívedre nézve alacsony vagy? Azt hiszem ezt: elfogadtad a szituációdát. Elfogadtad, amit az Atyától kaptál. Istenem, bepillantásokat engedtel emberi életembe. A Zsidó-levél úgy tudja, hogy mindenben kísértést szenvedtél. De a bűntől, s így a gög bűnétől is, mentes maradtál. Azt hiszem, hogy ez az alapvető báziserény. Elfogadni azt a helyet, ahová az Isten állított. Elfogadni azt az életállapotot, amelyikbe Isten belerakott. Elfogadni azokat a rokonszenves és ellenszenves vonásokat, amelyek benne vannak az egyéniségemben. Elfogadni azt, hogy a másikat jobban szeretik, elfogadni azt, hogy engem kevésbé szeretnek. Elfogadni, hogy csak annyi eszem van, amennyi. Elfogadni még azt is, hogy egy adott pillanatban csak annyi erőm van, amennyi. Elfogadni saját magamat.

Ha az érzékiség tárgyában vétkezünk, rettenetesen szégyelljük, pedig az Újszövetségben az érzéki bűnöket elkövetők a bűnbánók példái. Soha a Jézussal szemben állóké. Ők a keservesen sírók. A gög visz el Tőled és testvéreimtől. Alacsonyszívűnek kell lennem. Minden ember irigy, minden ember féltékeny. A mindennek a vágyát hordjuk magunkban. Meg kell birkóznom ezzel az irigységgel, ezzel a féltékenységgel. Tudomásul kell vennem, hogy kinek kellek, és kinek nem kellek, hogy milyen arányban kellek és kinek milyen arányban nem kellek. Rendelkezésre állni akkor, amikor azt akarják, hogy rendelkezésre álljak. Visszavonulni akkor, amikor azt akarják, hogy ne legyek. Ezeket kell megtanulnom. Attól, aki nem erőszakos, aki nem fojtogat. Ezeket kell megtanulnom. Attól, aki szelíd, és aki képes ott állni a gúla alján, a bázison, s egy lenni a testvérek között. Privilégiumot, hatalmat, formális tekintélyt magamnak nem igényelni. `Használható ember akarok lenni. Az ember azért fáradt és terhelt, mert olyan dolgokat akar, ami nem neki való. Jézusom, nem akarni azt, ami nem az enyém, nem akarni azt, ami nem nekem való - ez az alacsonyszívűség. Ez az az alapállás, amelyben elfogadom azt, hogy Isten úgy szeret, ahogy szeret.

Azt mondtam délelőtt Neked, Jézusom, hogy egy feltétellel tudok szentté lenni. Egy feltétellel tudom magam odaadni: ha szeretsz engem. Istenem, azt kell megemészteni, hogy úgy szeretsz, ahogy szeretsz, és akkor kivirulok. Ha hálával van tele a szívem, ha örömmel megköszönöm, hogy azt adtad nekem, amit adtál, s nem nyújtogatom a kezem az után, ami nem az enyém, akkor megennyhítesz engem, akkor Istentől kapott helyemre kerülök, s akkor használható ember vagyok. Istenem, szerelem az életed, szerelem a hozzánk való viszonyod, s az én kapcsolatom sem lehet Hozzád más, mint szerelem. Vacak, semmit nem érő sántikálás az egész, ha nem tudok erre értelmekkel, akaratommal és a szívemmel is őszintén törekedni. A szeretés - a cselekedet. A szeretet - ontológiai tartalom. Mélyebb, mint a csak cselekedetre törekedni akarás. A szeretet - vágy, érzület, repülni akarás. Amit Ezekielnél olvasunk, megdöbbentő: "Fejlődésnek indultál, felnőttél és eljutottál az érettség koráig. Kebled megduzzadt, szőrzeted kinőtt. De teljesen ruhátlan voltál. Akkor elmentem melletted és megláttalak. Elérkezett az idő, a szerelem ideje. Rád terítettem köntösömet, s befedtem mezítelenségedet. Megesküdtem és szövetséget kötöttem Veled, és az enyém lettél."

A kinyilatkoztatás Istene - vágyódó Isten, reánk vágyódó Isten – akármilyen abszurd is ez. Vágyódik a szeretetünkre. Nem a rideg köteleességteljesítés világából jött. A szerelem világából jött és csak szerelemmel tud felénk fordulni. "Értelmekkel igent mondok Neked, akaratommal bukdácsolok Feléd és a szívem üres" - panaszkodott tegnap este egyik testvérünk. Nem nyugodhatunk bele, hogy üres a szívünk. Miért üres a szívem? Nem tudom meglátni azt az Istent, aki szerelemmel közeledik felém! Mária Terézia mamai tanácsa jut eszembe a 15 éves Antoinettenek, amikor fölrakja a batárba, amelyik Párizsba viszi őt Lajoshoz: "Aztán nagyon szeresd Lajost!" "De hát nem is ismerem!" "Nem baj, tégy az első pillanattól kezdve úgy, mintha nagyon szeretnéd és meg fogod szeretni".

Istenem, lassan 50 éve imádkozgatom Hozzád tudatosan, s még mindig nem mondhatom el, hogy szerelmes vagyok a Szerelembe, pedig fáradtan és teherrel küszködő leszek egész életemben, ha nem tudok idáig eljutni. A szerelemre idő kell. Olyan az Isten világa, mint egy hegy. Körbe kell járni, hogy mindent lehessen látni rajta. Fölszabadító és boldog volt a hangsúlytevés meglátásának az öröme. Istent nem lehet kifizetni obszervanciákkal. Istent nem lehet kifizetni jámborkodásokkal. Isten nem a jámbor képemre kíváncsi, hanem arra, hogy tudom-e szeretni felebarátomat. De nem tudom szeretni felebarátaimat, ha nem vagyok szerelmes Beléd. Ahogy eltávolodom Tőled, úgy tudom egyre kevésbé szeretni az embereket. Ha eltávolodom Tőled, nem nő fű a nyomomban. Szerelmes akarok Beléd lenni, Uram! Ha nem vagyok, akkor úgy szerelem nélkül, ne sajnáljam rá az időt, hogy szerelmes lehessen Beléd. Nem lehet a felebaráti szeretettel kezdeni a tökéletességet. Kiesik egy pótolhatatlan láncszem. Előbb Téged kell visszaszeretnem, s csak ennek a visszaszeretésnek az erejében lesz a kettő egy: Te és én. S amíg a kettő nem egy, addig fél és megosztott. Addig se magának, se másnak nincs haszna belőle. Sokszor elmondtam lelkigyakorlatokon és most is elmondom, bár M. itt van, hogy kispap korunkban összefordultunk sokszor - egymás mögött volt az asztalunk - és arról beszéltünk egymásnak, hogy mindenekelett adorálni és adorálni kellene és minden egyéb ehhez képest semmi. A lelkünk legjobb hangja szólalt meg. Tudtuk, hogy nem úgy kell élnünk, hogy csak adorálunk, s mégis ebben a hangsúlytevésben lelkünk legjobb hangja szólalt meg. A hagiográfiában sok lehet a klisé, de nem hiszem, hogy klisé

lenne az, hogy a szentek azért tudtak annyi mindent tenni, és azért tudtak olyan képtelen arányokban szeretni, mert képtelen arányokban tudtak imádkozni. Szánjam rá magamat arra, hogy beüljek Hozzád és akárhogy is fáj a fejem, egy jó félóra után megszűnik. Minden idegbajban van egy jó adag Isten-távol, és minden idegbajnak nem kis részben orvossága az Isten-közelség.

Istenem, nagyon jól tudom a leckét. Reggel becsületesen elmélkednem kell, misét kell mondanom, délben vagy munka után adorálni kell, este el kell számolnom időmmel, szeretetemmel, pénzemmel, búcsúszókat kell mondanom Neked. A Didaché szerint a keresztények napjában háromszor imádkoztak. Rég túl vagyok azon, hogy fél perccel és öt perccel lehessen kifizetni Téged. Fél perccel és öt perccel nem lehet szerelmesnek lennem Beléd. Viszont vagy imádkozó nemzedék leszünk, vagy nem lesz belőlünk semmi. Kritikából és köpködésből még senki nem élt meg Jézus Egyházán belül. Mi sem élhetünk meg kritikából és köpködésből. A szövegeinket tetté kell váltanunk. S miközben tetté váltom a szöveget, egyszerre csak megkerülöm a hegyet és rájövök arra, hogy vagy jámbor ember leszek, vagy csak szavalni tudok a felebaráti szeretetről.

Kellene hetenként egy nap, amikor délután beülök egy órára a templomba, és amíg le nem telik a 60 perc, addig nem jövök ki. Mert nem leszek szerelmes. Kellene havonta egy délután teljes csendben, mi akadályoz meg? C-típusú lelkigyakorlatról kezdtünk beszélni, amelyekben több a csend, több az imádkozás, több a Veled való találkozás lehetősége. Azt hiszem arra is meg kell érnünk, hogy a legtöbbet dolgozók, a legelőrehaladottabbak majd egy évre kivonják magukat a nagy forgalomból. A jezsuitáknál van prima probáció, szekunda probáció, tercia probáció, s ez mindig annyit jelent, hogy el a nyüzsgő életből, a feladatoktól, hogy Benned megfürödve új erőre kapjanak. Válaszolnunk kell a szeretetre. Visszaszeretünk, ha imádkozó emberek leszük. Ezen fordul, hogy elfogadjuk-e a sorsunkat, önmagunkat. Ezen fordul, hogy megmaradunk-e a bázison.

IV. Evangélium Szent Máté könyvéből (13,31-32): Hasonló a mennyek országa a mustármaghoz.

A madár azért száll a fára, mert megnézte magának és jó neki ott lenni. Istenem, Te úgy akartad, hogy fává lehessünk fiatalabb testvéreink számára. Úgy akartad, hogy életünk öregebb fáján rakjanak fészket. Csak akkor jönnek hozzánk, ha jó nekik ott lenni. Azt hiszem, hogy nincs más életszentség, nincs Istenből való és Jézus szerinti odaadottság, amelyik nem ebben nyilvánul meg. A világból való kivonulás életszentsége csak szabályerősítő kivétel lehet Jézus Egyházában. Ő ugyanis nem a világból való kivonulásra, hanem a világba való beleállásra adott nekünk életpéldát. Csak boldog ember fájának ágain tudok fészket rakni. Ha odaadott ember akarok lenni, nem mondhatok le arról, hogy boldog legyek az Isten boldogságával.

Istenem, Te boldog Isten vagy. Kutatom boldogságom forrásait, alapjait. Nem a filozófusok útján, hanem annak a kinyilatkoztatásnak az útján, amelyet beleírtál a képedre és

hasonlatosságokra megteremtett emberbe; és annak a kinyilatkoztatásnak az útján, amely elkezdődött Ábrahámmal. E kettő együtt arról beszél nekem, hogy Te nem vagy magányos Isten. Azért vagy boldog, mert nem vagy magányos. Az Isten - közösség. Az Isten - szerelem. Az Isten - család. Az Isten - boldogság. Nem tudom esetleges és véletlen dolognak elkönnyvelni, hogy amikor megfelelő művészi tálalásban emberi és isteni szerelemről esik szó, akkor minden emberi, az ember megérzi, hogy valami nagyon szent, valami nagyon mély titok, az emberi lét végső titka körül tapogatódzunk. "Ha két szerelmezt összenézni látok, még mintha mindig áldást mondanék", - emlékezem vissza Sík Sándor egy versére. Ez az áldás, és nincs külön áldás. Sinka István egyik verse, a Böké Mariska ugyanezt mondja.

Nem magányos Isten vagy, és az embert nem magányosnak teremtetted meg. Testvéreim, nagyon mélyen le kell tudnunk vonni ennek a következményeit. Teljes felelősséggel állítom, hogy kicsit merénylet, veszélyes kísérlet, és veszélyes merénylet az Isten által megalkotott emberi természet birtokában, a magányt választanunk. Kockázatos magányban élünk. Az embertársat akar, mert az az Isten teremtette meg, akinek társa van. Az embertársat akar, hogy megtalálja önmagát a másokban. Amíg az Atya meg nem látta a Fiút, még nincs Isten. Amíg a Fiú észre nem vette az Atyának ismerő és szerető pillantását, még nincs Isten. Amíg a Fiú vissza nem nézett az Atya szemébe, és nem viszonzta mindent adó szeretetét, addig még nincs Isten. Nincsen, mert - az Isten - a szerelem. Az Isten a kettőnek eggyé levése, a kettőben levő Lélek, a hatalmas Harmadik által. Nincs a szentté levésnek alkalmasabb állapota, mint a társra találtság állapota. Nincs az életszentségnek alkalmasabb útja, mint az, hogy egy Isten Lelkével feltöltött férfi reánéz egy Isten Lelkével feltöltött nőre, és egymás kezébe teszik a kezüket, és ezt mondják: Együtt és eggyé válva akarunk menni Istenünk, arrafelé, amerre hívsz bennünket. Nem léleknek teremtettél meg bennünket, Istenünk, hanem testnek és léleknek. A test és a lélek széjjelválaszthatatlan egységben van az emberben. Az ember nem felső és alsó részből áll. A jelen biológiai és antropológiai kutatások egyértelműen vallják: az ember test-volta, az ember férfi-volta, az ember nő-volta, alapvetően határozza meg az egész emberi személyiséget.

Teológiánk tisztán csengi világszerte ezt a hangot: az egyháztörténelem folyamán a szexualitás minden leértékelése kinyilatkoztatáson kívüli forrásokból, hol neoplatonizmusból, hol a manicheizmusból, hol valami másból eredt. Ezek az eszmék idegenek a kinyilatkoztatástól. Ezek vagy azt vallják, hogy a test a lélek börtöne, és így a test megakadályozza, hogy a lélek magasra szálljon, vagy pedig azt, hogy a test büntetésből szakadt rá az emberre. Aki maga is volt már szerelmes, az tudja, hogy nem így van; az tudja, hogy nem lehet így. Az érti, hogy az Énekek Éneke miért került be az Ószövetség szent könyvei közé. Az érti, hogy az Ószövetség Istene miért úgy mutatkozott be, mint társat és párt választó szerelmes férfi, és miért tekintette nőnek - Sion leányának - Izraelt. Az érti, hogy Jézus miért mondta magát Völegénynek. Az érti, hogy az Isten miért készül nászra velünk - örök tervei szerint.

Istenem! Közösség-bokrunkban magányosak és nem magányosak élnek. Hangsúly szerint laikus mozgalom vagyunk. A közénk jövő fiataloktól, a közöttünk élő párok életteljesítményétől várjuk azt, hogy az Egyház életében - Isten gondolatainak és terveinek történelmi kiérlelődése által - létrejőjön az, ami eddig még nem tudott megvalósulni.

Egyházunk mind a mai napig magányos életet kíván papjaitól. Mi az Egyházban akarunk élni. Azért, mert Jézus reábizta Péterre az Egyházat, és mert tudjuk, hogy Péteren kívül nincs mód zavartalanul - a bajokat és szakadásokat elő nem idézve - építeni Isten gondolatait. És addig maradunk az Egyházban, addig nem kerülünk kívül rajta, amíg papok vannak közöttünk. Istenem, Te tudod, hogy amikor N. azt mondotta nekem, amit tegnapelőtt este mondott az itt jelenlévő testvéreimnek is, akkor egy szóval sem tudtam mondani neki azt, hogy másítsa meg a szándékát. Ami akkor egyedi esetnek látszott, azóta kezd ismétlődni, több más, szentelés felé közeledő kispap testvérünkkel is. Ebben az elmélkedésben ezt a gondomat terjesztem Isten elé, testvéreim elé. "Amikor elmentem a szemináriumba, mondta nemrégiben nagyjából ugyanazokat a szavakat két fiatal testvérünk, "akkor azt hittem, hogy a papság a kereszténység. Azután jöttek a 'színesek' - így nevezik borítójukról az Öt könyvet - s akkor egyszerre világossá vált előttem, hogy nem a papság a kereszténység. Most már nem tudom vállalni, nem tudom, merjem-e vállalni a cölibátust." Most már veszélyes kísérletnek és merényletnek érzik a társ nélküli életet. Amíg megvolt a nagy motívum, az tudniillik, hogy nem lehet másképpen elvégezni az Isten dolgát, addig e motívum erejében tudtak vállalkozni Péter kívánalmának teljesítésére. A megváltozott tudat már nem szolgáltatja a megfelelő motívumot. Egyetlen motívumot tudok mondani nekik: Ti vagytok számunkra a transzmissziós szíj. Addig vagyunk az Egyházban, amíg papok vannak közöttünk. Ezt tudom motívumul ajánlani. Az összes többi motívumot úgyis ismered; ezekre nevelnek, tanítanak. De utána azonnal hozzá kell tennem: Életed boldogtalansága árán nem kívánhatom sem én, sem a közösség, s még az Isten sem, hogy vállald ezt a transzmissziós-szíj szerepet.

Van egyedül élési karizmája az Istennek. Azaz van olyan, akit az Isten megajándékoz azzal az ajándékkal, amelyről Krisztus is szólt, amikor azt mondotta, hogy vannak, akik eunuchokká teszik magukat az Isten Országáért. Ez a karizma úgy nyilvánul meg, hogy birtokosai mégsem magányos emberek, mert férfi-nő szintű magányukat szublimálni tudták és társra találtak az Istenben és boldogok ebben. Isten senkit nem hív szenvedést okozó életállapotra. Isten mindenkit olyan életállapotra hív, amelyik fészek-meleg és puha s boldoggá tevő. A másik jellemző vonása ennek a karizmának, hogy birtokosa fává lesz; olyan fává, amelyen szívesen fészkelnek az ég madarai.

Istenem, Garaudy gondolatával indítottuk elmélkedéseinket: a bázison akarunk élni, és a bázison akarjuk megteremteni azt az életet, amely jó az embernek. Boldog embereket akarunk. A boldogtalanság hírének zászlajával nem lehet kiállni embertársaink elé. Savanyú képünkre senki sem kíváncsi. "Boldog mosoly az arcomon ..." - csak ez lehet Isten örömhirdetőjének a formája. Csak akkor választhatom a magányos életet, ha ebben a magányos életben ki tudok egészülni, ki tudok elégülni, és boldoggá tudok lenni. Gondoljunk most azokra a testvéreinkre, akik súlyos döntési válságban vannak. Kérjük Isten Lelkét, hogy megtalálják azt az életállapotot, amelyiknek fészek-melege, fészek-puha- melege életük ágyául szolgálhat, s ebbe a fészekbe naponként visszatérhetnek erőt gyűjteni, az élet Jézusért elviselt nehézségeinek, szenvedéseinek meggyógyítására. Amen.

V. Evangélium Szent Márk evangélista szerint (9,43-48): "Ha megbotránkoztat a kezed, vágd le."

Azért vagyunk együtt, mert vállalkoztunk a bázis örömhírének örömhirdetésére. Vállalkoztunk a próféciaira - az ideológiák ellenében. Vállalkoztunk arra, hogy Krisztus folytatóiként reményt gyűjtünk az emberiség számára: lehet az emberiség családjából Isten Országát, Isten közösségét, Isten családját formálni. Mindahhoz, amit tudnunk kell, elég egy kis értelem; s harsány hirdetésére elég egy kis gőg is. Újból és újból megállapítják rólunk és megállapítjuk magunkról is a köpködési tendenciát. Szavainkkal magunk alá tudjuk gyúrni az előttünk járókat. De csak szavakból nem lett még soha Isten Ország. A szavak, ha csak szavak maradnak, előbb-utóbb elnémulnak. Szavaktól csak egy ideig maradok mámoros. A szavak ellen új szavak támadnak. Köpködéseink új köpködéseket szülnek. Csüggedten állapítottuk meg egy-két esztendővel ezelőtt: Újrakezdjük az egyháztörténelmet: veszekszünk egymással is. Nem értjük egymást, felekezünk. Minek ezt így tovább csinálni? - hányszor fogalmazódott meg egyikünkben és másikunkban is, legjobbjainkban, legfejlettebbjeinkben is.

Szavaink mellé fel kell zárkózni tetteinknek. Nem hagyhatjuk meg merő szónak azt, amit harsányan megállapítottunk: hogy az átalakított tudat majd zsarnokoskodni kezd az életünkön és átalakítja az életünket. Nem, mert nem születik meg szívünkben az öröm. Ha az átalakított tudat nem alakítja át életünket, csak keserűséget és szomorúságot szül. Örömet az eredményez, ha meg tudok valamit tenni abból, amit igazságnak éreztem meg. Fülemben cseng ma is egy tavalyi elmélkedés mondata: elsőrangúak a szövegeink, de az életünk alig jobb, mint azoké, akiknek a szövegei harmadrendűek.

Mi hiányzik az életünkből? `Meg kell vizsgálnunk mindazt, amit harsány út-keresésünk során a hátunk mögé dobáltunk. Istent-szeretés nélkül, nem lehet embert szeretni. Vallom a tételt: amennyire szerelmes tudok lenni Istenben, annyi bázishoz és Jézushoz méltó cselekedet fog megszületni az életemben. Egy hallgató Istenben, egy távoli Istenben, mégis Istenben, aki meghívott engem, Szeretet lévén - a szeretetre. E meghívásra adott méltó válaszon fordul, hogy lehet-e belőlem fa, amelynek ágain szívesen raknak fészket az égi madarak.

Ha becsületesek vagyunk önmagunkhoz, akkor fogalmazunk meg ilyen mondatokat: "A szívem hideg"; "Jelen tudatom szintjén nem tudom elképzelni, hogy szerelmes legyek Beléd". De kell, hogy a szívem meleg legyen Irántad! De kell, hogy szerelmes legyek Beléd! Meg kell, hogy hódítsalak magamnak! Az imádság azért el nem hanyagolható tevékenysége az életemnek, mert az imádság nélkül harsányan kiálthatok, nyüzsöghetek, futhatok, csak éppen azt nem fogom létrehozni életemmel, amit létrehozott Az, aki éjszakákat töltött el Atyjával való beszélgetésben. Azt tudniillik, hogy nem negyven és nem ötven esztendő alatt, hanem három esztendő alatt kinevel tizenegy embert, aki reáteszi az életét arra, amit a csoportvezetője mondott és tett. Sokszor megirigyeltem Szent Pált, mert el tudta mondani: "Legyetek az én követőim, ahogyan én is Krisztus követője vagyok". Istenem, menyivel több mindenben tudom elmondani, hogy ne legyetek az én követőim, mint amennyiben el tudom mondani, hogy legyetek az én követőim. Csakhogy ebbe nem nyugodhatom bele. Ha belenyugszom, akkor előbb-utóbb lehervad az ajkamról a szó és néma leszek. Azt is

mondhatom Uram, hogy tönkremegyek abba, ha meg akarok állni, ha nem akarok továbblépni, ha belenyugszom abba, hogy annyi vagyok, amennyi. Ha belenyugszom, csak keserű rezignáció az, ami beleköltözhetik a lelkembe. Keserű rezignációból van a világon elég. Ez az ideológiák kísérője. A meglátott igazság önmagában nem teheti tüzessé a lelket. Tüzessé lelket csak az életben megvalósítani próbált igazság teheti.

Tudom, Istenem, hogy amit most csinállok, az is csak szöveg. De hát Te érted, hogy azért imádkozom, azért szövegelem, amit szövegelek, hogy elkötelezzem magamat; hogy süljön le a bőr a képepről, amikor nem akarok erőt venni magamon.

"A felebaráti szeretet a minden, az aszkézis a semmi. Jogosult az aszkézis abban az esetben, ha szolgálja a felebaráti szeretetet; ha nem szolgálja, öncélú és gőgöt eredményez." Amikor a hegy szerpentinjén mentünk fölfelé, egy adott aspektus ilyesfélét mutatott nekünk. Én ellene mondom ennek a fenti tételnek; a fa nem annak az erejében nőtt meg, hogy fészket lehet rakni reá. A fa nem annak az erejében fa, és ág, és fészkekre alkalmas valami, hogy fészket raknak reá. A gép nem annak az erejében dolgozik, hogy dolgozik. A gép egy áttételi szíjjal a motortól kapja az energiát ahhoz, hogy dolgozni tudjon. Istent-szeretés nélkül, nincsen emberszeretet. És Istent-szeretés nincsen imádság nélkül, és Istent-szeretés nincsen aszkézis nélkül. Aszkézis nélkül nem tudom tenni azt, aminek egyedüli üdvözítő és megváltó voltát főiskolai szinten és egyre magasabb szinten tudjuk szavainkkal képviselni.

A fegyelmezett ember dicséretét énekelem, aki nem azért akar fegyelmezett ember lenni, hogy megcsodálják, milyen fegyelmezett, hanem azért akar fegyelmezett ember lenni, hogy alkalmas eszköze legyen annak, amit a tudatában megértett. A fegyelmezetlen ember nem tud imádkozni. A fegyelmezetlen ember akkor fekszik le, amikor szó sem lehet már valamit érő találkozásról, elszámolásról, számbavételről; kincseim napi értékesítésének, kincseim napi elherdálásának szemügyrebevéséről, háláról, bánatról, erős fogadásról, jó elhatározásról. Átjáróházban élni nem lehet. Átjáróházban az Istennek élni nem lehet. Az otthonom nem lehet átjáróház. És itt nem lehetnek olyan körülmények, amikre hivatkozva felmenthetem magamat. Semmiféle lekipásztori gond, semmiféle testvéremért való gond nem mentség. Csináljak átjáróházat magamból és életemből, s lassanként testvéreimnek nem lesz miért eljönniük hozzám. Üresen fognak kongani a szavaim; butaságokat és irrealitásokat fogok mondani. Beszélék majd szép dolgokról, amelyeket én sem valósítok meg. Édesapám a hetes szám felé szaporodó gyerekek mellett, a húszas és harmincas években, délutánjait Schütz Dogmatikájával és Filozófiájával, Kecskés Filozófia történetével töltötte. Sem a papi, sem a nagycsaládos életforma nem menthet fel a napirend fegyelme alól. Nem azért, mert a napirendet imádom, nem azért, mert a napirend az Isten, nem azért, hogy gőgös legyek, mert megtartom a napirendem. A szegről leakaszthatóság nem jézusi eszmény.

Az én fámnak kell nőnie ahhoz, hogy fészket lehessen rakni rajta. Egyszer valamelyikötök azt mondotta, hogy nem mindegy, hogy milyen szellemi és fizikai állapotban megyek csoport-összejövetelre. Oda azért jönnek, amelyekben én vagyok a vezető, hogy ott tőlem valamit kapjanak. Egy fegyelmezetlenségéből magát elnyúzó embertől semmit sem lehet kapni. Összerakhatjuk a fáradtságokat és kiköthetünk a nózi-törlés elementáris veszedelménél. Mi is az a nózitörlés? Babusgatjuk egymást, sajnálgatjuk egymást, hogy milyen fáradtak vagyunk,

és hogy óh, milyen nehéz az élet; és hogy le vagyunk törve. Mindig magam miatt vagyok elsősorban letörve. A családi és a közösségi bajok? Nem ezek azok, amíg igazán letörnek. Mindig a magam erőtlensége, a magam gyengesége, a magam megváltatlansága az, ami miatt le vagyok törve. Azt a bajt, ami a testvéremben van, okos szóval és imádsággal kiheverem, ha énbennem rend van. A magam linkségeit viszont nem tudom kiheverni.

Nem lehet karitás az életünkben, ha a nózitörles megeszi az időnk; az én teértem, te értertem magatartás. A közösségen belül ez egy bizonyos határig jogosult. Amíg egymás fejlődését szolgálja, hogy én értem vagyok és te értertem vagy. De egy bizonyos határon túl negatívumba fullad. Megindítja a féltékenységek keresztüzét, és évek munkáját döntheti össze.

Fegyelem és napirend nélkül nincsen tanulás. A bázisnak az a rendeltetése, hogy a hatalom minden eszközével gyártott ideológiákkal szemben elmondja az Isten szavát. Hogy tolmácsolja Isten szavát a próféta, a "nabi", az Isten tolmácsa. Nem tudok légüres térben, szellemileg légüres térben, tanulás nélkül, nem tudok, Uram, tolmácsolni. Nem lehet megélnem abból, hogy ifjúságomban megtanultam valamit. Az emberiség legnagyobb zsenijeinek: Ágostonnak, Tamásnak az alkotásai, rendet teremtő piramidális munkái is idővel használhatatlanokká lesznek. Nekünk sem áll rendelkezésünkre olyan gondolatkinccs, amely holnapra is jó lenne. Minden évben avul a megtanult mondanivaló, s amit ma újnak és jónak és választ adónak ismerünk, annak érdemeit gyorsan megeszi az idő; holnap már nem válaszol, nem ad választ az új kérdésekre. Nem úgy felel, ahogyan a holnapban felteszik a kérdéseket. Közösségünk egész léte és rendeltetése, a B-típusú lelkigyakorlat különösen is arra épül, hogy itt mindenki tanulására, mindenki szellemi erőfeszítésére szükség van. Elv volt, hogy nem vagyunk kíváncsiak a B-típusú lelkigyakorlatokon magánbölcseiségre. Hozni kell tanulóval egybegyűjtött kincseket, hogy gazdagodhassunk, hogy a látásunk növekedhessen. Megállapítottuk, hogy a tanulás Bokrunk jellemző profilja. Amikor a lelkigyakorlatok záróelmélkedésében beszámolunk arról, hogyan teljesítettük az előző esztendőben témalapunk pontjait, akkor szinte kivétel nélkül megállapítjuk, hogy nem volt reá időnk. Pedig beterveztük, pedig fontosnak tartottuk.

Az az igazság, az a nem is szigorúan megállapított igazság, hogy nincs erőnk tenni azt, amit elhatároztunk. Elvész az én népem, mert aszkézis nélkül való - alakítom át a próféta szavait. És mivel aszkézis nélkül való, elvész az én népem, mert tudomány nélkül való. Azért, mert a tudomány Kempis szerint fölfuvalkodottá tehet, nem öntöm ki a mosdóvízzel együtt a gyereket. Mi nemcsak az agapé, hanem a logos vállalkozása is vagyunk. Ha valaminek az erejében megőrződünk, Tenálad és Nálád maradtunk, akkor annak az erejében nem járunk idegen vizeken, vagy ígéretet magukban nem hordó vizeken, hogy a Te logoszod, a Te igéd fénye belénk világított.

Az adástörvényt csak szegénységre törekvő emberek teljesíthetik. Nem azért, mert az Isten azt akarja hogy az emberiség szegény legyen, hanem azért, mert nem vagyok a bázison, nem vagyok Krisztus helyén, ha gazdag vagyok akkor, amikor milliárdok éheznek. Istennek, aki megteremtette a szőlőt, semmi kifogása sincs az ellen, hogy minden nap megigyunk egy pohár bort, ha a testvérem nem fordul fel ..., de ez a "ha" - ott van. Ezért aztán teljes

érvényben áll a szó: Miről tudsz lemondani? Pénzért megvásárolható anyagi értékek tekintetében milyen kevésből tudsz kijönni? A motívum mindig a felebaráti szeretet, de étel-ital fegyelméhez, pénztárcához való hozzányúlás fegyelméhez, s az életszínvonalra vonatkozó elképzeléshez - hogy mi az, ami nekem kijárhat, és mi az, ami nem - aszkétikus beállítottság kell. Akarom, hogy nekem a kevesebb is elég legyen. Sohasem azért, hogy keserű legyek. Keserű csak attól az aszkézistől leszek, amelyet a kirakat kedvéért csinállok, hogy csodáljanak, hogy milyen aszkéta vagyok. Amit a rejtekben csinállok attól öröm, meleg öröm tölti el szívemet.

Istenem, lelkigyakorlatunk második napján vagyunk, s ez már az ötödik elmélkedés. Közeledik a záróelmélkedés, amelyikben első megfogalmazásban kell megcsinálnom a következő évi tervemet, hogy aztán az első csoporttalálkozón, a témalap ismertetésével újból csak kompromittáljam magam Melletted. Mire akarom rászorítani magamat? Csak ez tesz a helyemre. Jézusom, segíts rajtunk, hogy elhatározásunk ne csak szó maradjon. Amen.

VI. Evangélium Szent János könyvéből (13,12-17): Amikor tehát megmosta lábukat."

Istenem, a templomban hetenként, kisközösségben három-négy hetenként jövünk össze, de a családjunkban és a munkahelyünkön élünk. Isten Országának építése nem hetenként és nem háromhetenként valósuló feladat. Isten Országát naponta kell építeni. Családjunkban és munkahelyünkön emberekkel találkozunk. Ahogyan ezekkel az emberekkel szemben viselkedünk, abban van az Isten Ország. Most boldogan mondhatom a régi hangsúlytevést: Ha Isten-szeretet, imádság, aszkézis nem abban virul ki, hogy miként viselkedem otthon és hogyan viselkedem munkahelyemen, akkor ugyan minek az egész? Köszönjük Neked, Jézusom, hogy ezt hosszú esztendőök óta világosan látjuk.

Annak elsődleges megmutatója, hogy átalakította-e életemet Isten szava az, hogy milyen vagyok itthon. Ezt soha, semmiféle körülmények között nem tehetem zárójelbe. Nemcsak azért, mert megtudhatják, hogy miközben másutt nagyokat mondok, otthon goromba pokróc vagyok. Nemcsak azért. Az embernek jól kell éreznie magát otthonában. Az embert az élet megfárasztja és megterheli. Haza kell tudnia menni valahová. Haza, ahol jó nekem lennem. Ahol szeretek és ahol szeretnek engem. Ahol otthon-levegő van. Nem mondhatok le arról, hogy ebben az otthon-teremtésben elvégezzem a magam részét. Enélkül használhatatlan ember vagyok. Gondolhatom talán ideig-óráig, hogy bár odahaza feszültségben élek, de azért egészségesen tudom az otthonon kívül tenni és képviselni azt, amit reám bízta. Egy idő után nyilvánvalóvá válik az ellentmondás. Nem írhatom le a családomat, sem a férjemet, sem a feleségemet, sem a gyermekeimet. Ezek talán nagyon nyilvánvalók. De a szüleimet sem. Senkit sem, akivel együtt lakom. Meg kell hódítanom őket, hogy amit imádkozunk a hűségimában, valóság legyen; családom legyen a szeretet otthona. Elmélet marad számomra az evangélium, amíg odahaza nem tudok kicsi lenni, szolgáló lenni, figyelni arra, miként adjak a rászorulóknak és a bántást nem bántással viszonzni. Hogy megváltott ember vagyok-e az - azt hiszem - alapvetően abból látszik meg, hogy milyen vagyok otthon. Amikor nem vagyok kirakatban, amikor saját magamat adom. Melegség, mosoly, öröm, kedvesség - ez sugárzik belőlem? Vagy jobb engem elkerülni messzire, és nem szólni hozzám? Akármilyen hangsúlyt teszünk is az igére, nem csak az igével, de életünkkel is prédikálunk. Minden

szavunknál többet ér, ha azt mondják, hogy úgy szeretnék élni, ahogy ők. Milyen jó nekik! Ez az a vonzóerő, amely teljessé teszi a szavunkat.

Istenem, életem egyik fele a családban, másik fele a munkahelyemen folyik. Te küldesz a munkahelyemre. Miért küldesz oda? Kettőért: szeretni és dolgozni. A munkahelyemen emberekkel találkozom. Ezeknek az embereknek meg kell érezniük a viselkedésem keresztül, hogy van bennem valami más, van valami különös. Ennek a másnak, ennek a különösnek - a krisztusnak kell lennie bennem. Ugyanezt a szeretet-fogalmat, amelyet a családban életté tettem, a munkahelyemen is életté kell tennem. A másikért lenni akarást, a szolgálatkészséget, a bántásokra visszabántásokkal nem felelést. Mindezekből újra öröm és derű születik meg bennem, amelyet megirigyelhetnek és amiknek az okára előbb-utóbb reájönnek. Reá is kérdeznek.

Hogyan kell megvallanom Jézust a munkahelyemen? Nem provokatív módon. De nem viselkedhetem a munkahelyemen lesipuskásként sem. Megvallak-e én Téged, Jézusom, a munkahelyemen? Van-e valami kétségük azoknak az embereknek, akikkel együtt dolgozom, hogy hová tartozom? Hova tartozom, kit képviselek, és mit képviselek? Ismernek-e ott Téged általam? Magatartásom és szavaim által? Mi Isten Országát építjük és nem a pártot. Pártot lehet úgy is építeni, hogy a tizenkettedik kerületben dolgozom, és ott nyilasnak vallom magam és munka után átmegyek a hatodik kerületbe és ott, a hatodik kerületben, pártmunkát végzek. Isten Országát nem lehet úgy építeni, hogy a munkahelyemen valaki más vagyok, mint a kisközösségben.

Dolgozni is küldesz, Uram, a munkahelyemre. A haladás-mítosz elleni harcunkban - abban a harcban, amelyik ki akarta rakni szívünkbe, hogy minden a pénz, az elismerés, az érvényesülés - ezt a munkát sátorszövésnek fogalmaztuk meg. Ez a megfogalmazás csak a haladás-mítosz elleni harc szempontjából helytálló. Akár esztek, akár isztok, mindent Isten dicsőségére tegyetek. A munkánknak még inkább Isten dicsőségét kell szolgálnia. Hogyan? A talentumokról szóló példabeszédet valamikor kisdíák koromban piarista tanáraink úgy értelmezték, hogy ha jeles tudok lenni latinból, akkor nem lehetek jó vagy elégséges. Később megértettem, hogy az Úr Jézus a talentumokról beszélve alapvetően és elsődlegesen arról szól, hogy kaptam Tőle valamiféle képességet arra, hogy odaadott szent ember legyek, de ezt a képességet ki kell fejlesztenem magamban. Úgy érzem, hogy nyugodtan összerakhatjuk most már a kettőt. A csúcsértéknek és az azt szolgáló minden értéknek a szolgálatát valljuk. Isten elsősorban azt fogja kérdezni: szerettem-e. De azt is meg fogja kérdezni, kifejlesztettem-e magamban mindazokat a képességeket, amelyeket adott nekem, s mindezeket a képességeket embertársaim szolgálatára használtam-e? Szakmám megtanulása és a szakmámban folyó munkám nem idegen attól a feladattól, amelyet az Isten reám bízott. Isten országát építem munkahelyemen nemcsak a viselkedésemmel, hanem a munkám végzésével is. Lehet úgy felfogni a munkát és a szakma megszerzéséhez szükséges tanulást, hogy mindez csak előfeltétel; feltétlen feltétele annak, hogy szerethesek. De fel lehet úgy is fogni a munkát, hogy kibontakoztatásával és a szakmámban dolgozással ..., ezzel kezdődik a szeretet. Semmi sincs, ami közömbös és semleges volna az életemben. Ha sétálok, ha úszom, ha eszem, ha tanulok, ha a munkahelyemen dolgozok ..., egyiket sem tudom etikailag

közömbös minősültséggel végezni. Mindezt vagy az önző érvényesülés szolgálatába állítom, vagy tenni akarom ezzel is azt, amit reám bízta.

Azt szeretnők, hogy az Isten Országa minél nagyobb részben fedje át az evilági országot. Azt szeretnők, hogy itt az evilági országban, amelyből Jézusunk nem akart kivenni bennünket, minél nagyobb legyen a munka és a szeretet területe, és minél kisebb legyen a hatalomgyakorlás, az uralkodás és a gyűlölet területe. Ha ezt végiggondolom, akkor világos belőle az a tétel, hogy az alulérvényesülést, a társadalmi kicsiséget elfogadhatom, és el is kell fogadnom olyan fokban, amilyen fokban azt Krisztusért reám mérik. De Krisztus nem törekedett arra, hogy keresztre kerüljön. Krisztust el kellett fogni, és Krisztust erőszakkal reá kellett arra szegezni. Nekünk sem kell alulérvényesülésre törekedni. Baj van a képviselőnkkel, ha azt csak takarítónők és segéd munkások tudják képviselni. Baj van az Ország megvalósulásával, ha a bázis deklasszált elemeket jelent. A bázis nem kultúra-ellenes. A bázis nem az anarchiát képviseli. Mit képvisel a bázis? Azt, hogy lehet szépen dolgozni anélkül, hogy egymást tipornánk. Ha csak takarítónőként vagy csak segéd munkásként tudok szépen dolgozni anélkül, hogy tiporjam a másikat, akkor csak segéd munkás és takarítónő lehetek. De ha mód és lehetőség van arra, hogy magasabb pozícióban is tudjak szépen dolgozni anélkül, hogy taposnám a másikat, akkor az Isten Országa nő és terjed azáltal, hogy magasabb pozícióban is tudok hűséges lenni Jézushoz.

Testvéreim, szükségünk van ezekre az új hangsúlytevésekre. Katolikusok vagyunk. A "sátorszövés" kifejezése egy bizonyos szempontból helyesen ragadja meg a jézusi igazságot. Az alulérvényesülés egy bizonyos szempontból helyesen ragadja meg a jézusi igazságot. Amikor ugyanis azt kell világosan látnom, hogy nem a pálya, és nem a pénzkeresés, és nem a szakma - a minden. Amikor világossá kell tennem, hogy nem a társadalomban kell nagynak és elismertnek lennem. Amikor azt bizonyítom, hogy a szeretet a minden, és hogy az Isten és Isten népe előtt kell nekem elismertnek lennem, akkor helyesek ezek a kifejezések. De egészítsük ki ezeket a helyes kifejezéseket azokkal, amiket az évek során a hátunk mögé dobtunk. Nem törekedünk alulérvényesülésre, csak elfogadjuk. Ambicionáljuk, hogy ha lehet a bázis törvénye szerint magasabb szinten dolgozni, akkor magasabb szinten akarunk dolgozni, mert így újul meg a föld színe, mert így szorul a Sátán kifelé a világból, mert így járja át a kovász a tésztát. Az Isten Országa építéséhez nagyon sok ambíció kell. Csak ambiciózus emberek tudnak Isten Országát építeni. Valami olyasmit tapasztaltam, hogy ha az ambíció az életem egy lényeges szektorában elhal, egész jellemem károsodik miatta. Nem lehet nem ambicionálni a tisztességes és eredményes munkavégzést, de az Isten Országában folyó munkát, tanulást, karitást, közösségvezetést viszont nagyon kell ambicionálni. Nincsen két jellemem, csak egyetlen jellemem van. Összmagatartásom szempontjából is csak egyetlen jellemem van; a munkához való hozzáállásom szempontjából is csak egyetlen jellemem van.

Istenem, válaszolni akarok hívásodra. Odaadtad Magad értem és tudom, hogy szentté kell lennem. Tudom, hogy nekem is oda kell adnom magamat az imádságban, és az aszkézisben, és a felebaráti szeretetben. A felebaráti szeretetben otthon és a munkahelyemen. A munkahelyemen a magatartásomban és a munkához való hozzáállásomban. Segíts meg bennünket, hogy ahogy a tudatunkban kerekednek és összeállnak a dolgok, ugyanúgy

életünkben is kerekedjenek és összeálljanak azok a magatartások, amelyeket kívánsz tőlünk. Amen.

VII. Evangélium Szent Márk könyvéből (13,33-37): "Vigyázzatok, legyetek éberek, mert nem tudjátok, mikor van az Emberfia eljövételének ideje ..."

Jézusom, nagyon hálásaknak kell lennünk ezért a délelőttért. A Te szolgálaid, a Te néped, mindegyikünk kivétel nélkül éber volt és vigyázott. Ha nagy szót akarnék mondani, akkor azt mondanám, hogy hitletéteményt őrzött. Valamit, amit Tőled kapott, életfontosságúnak tart, amihez végsőkéig ragaszkodni akar, ami nélkül elveszítene Téged.

Becsületesen akarjuk szólni, Uram, a sátrat. Hibátlan szőnyeget akarunk eljuttatni a boltba, hogy ne mérgeződjék az, aki a fizetéséért, munkájáért megvásárolja. Azt akarjuk, hogy valóban ne érhesse szó a ház elejét, sem akkor, amikor tanuljuk a szakmánkat, sem akkor, amikor a megtanultakat a köz javára akarjuk kamatoztatni, mert a bázis népe prófétai nép, amely meg akarja keleszteni a maga kovászával az egész tésztát; amely szép, formás, kelt kenyeret akar készíteni az emberiség lisztjéből. Nem anarchiára néz. A bázis népe nem tartja rossznak azt, amire szükség van ahhoz, hogy az emberiség élni tudjon. A bázis frontja nem tartja rossznak a vezető szerepet, a bázis szentnek találja a lábmosó, a szolgáló vezetést - a munkahelyen is. A bázis népe csak az uralkodástól és az uralkodás sátáni és Istentől idegen eszközeitől határolja el magát. Őseinket sem az csalta meg, hogy vezető szerepre törekedtek. Jézus is arra bízta tanítványait, hogy akarjanak elsők lenni. Az csalta meg őseinket, hogy nem mérték le, melyik az a szerep, amelyet már nem tölthetnek be alter-Christus-ként, amelyet már nem tölthetnek be Krisztus viselkedésével. De az evilági ország mezőjét egyre jobban be kell satírozni. Nem vagyunk a bázis népe, nem vagyunk az Isten tolmácsa, ha a bázis nem akar egész gúlvá lenni. A bázis tudja, hogy a gúla egésze az Isten Országáé. A bázis népe nem a gúla tetejére akar kerülni. A bázis népe azt akarja, hogy az egész gúla megkelesztődjék. A vezetők és vezetettek szükségképpen rendjével úgy, ahogy Jézus vezette a maga tizenkettőjét. A bázis népe nem akar a tökéletesek kisebbsége lenni. A bázis népe nem akar a tökéletesek kisebbsége maradni.

Origenes is álmódzott arról, hogy mi lenne, ha egyszer az egész Római Birodalom keresztény lenne! Ezt az álmot nem adjuk fel! De ezért az álomért viszont nem adjuk föl azt, amit Jézus reánk bízott. Vigyázzunk, éberén vigyázzunk, akármelyik testvérünk szólal is meg, nehogy eltérjünk attól, ami nélkül megszűnünk Isten prófétája, Isten tolmácsa lenni. A különbért akarunk harcolni. A különb megfogalmazásokért is, mert az idők végéig nincs végleges megfogalmazás. Az újra és újra támadó negatív jelenségek kerestetik velünk a jobb megfogalmazásokat. Ha nagyon figyelünk mindig egymás szavára, akkor meg is találjuk az optimumot - egy évre, kettőre. Utána újra kell fogalmaznunk.

Jézusom, ambíció nélkül senki sem lehet a Te tanítványod. Hálatelt szívvel köszönjük Neked, hogy minden ambíciónk fölé rendelted, mint legfőbb ambíciót, azt, hogy e földi téreken, az életünk során tehessek azt, amit Te tettél akkor, amikor közöttünk voltál. Nem beszéltél papokról, de hűséges tanítványod, aki a szívedhez is oly közel volt, a Jelenések Könyvében hálatelten imádkozik Hozzád, mert pappá és országgá tettél bennünket. Aki szeret, az apává és anyává lesz. A szeretetnek szükségképpen velejárója ez. Nincsen szeretet,

amely nem termékeny, s a szerelem öröme így szüli meg a termékenység örömét. Mi nem tartunk magunk között olyanokat, közöttünk nem maradnak meg olyanok, akik nem akarnak pappá lenni. Ha a pap szót halljuk, a papára gondolunk. Nem tudom, de azt hiszem, hogy a szláv "pop", amelyből a magyar "pap" szó lett, ugyancsak "apát" jelentő szó. Aki szeret, az pappá lesz, akár férfi, akár nő. Egyszer tréfát is gyártottam erről a kandi messzi jövőbe nézve: amikor ezt az igazságot Isten népe befogadja, akkor már nemcsak papok, hanem "mamok" is lesznek, mert aki szeret az pappá lesz.

Papság és apaság, papság és anyaság egymástól elválaszthatatlan fogalmak. Sok-sok évvel ezelőtt, barátságunk kezdetén, I. panaszkodott, hogy még mindig nem tudott anyává lenni. Akkor megkérdeztem, hogy belerakott-e már valakibe annyi energiát, amennyit egy édesanyának bele kell raknia egyetlen gyermekbe, hogy az legyen valaki? Tíz év után lehet kezdeni panaszkodni, hogy nem értünk el eredményt. Tíz éven innen még nem. Egy apának, egy édesanyának a családon belül a dupláját is bele kell raknia gyerekébe, amíg elmondhatja róla, hogy készen van, szárnyára lehet engedni. Egy gyerek mindent megér. Mit meg nem tesz az ember a gyerekéért. "Fiacskáim, akiket fájdalommal szülök újra és újra, míg ki nem formálódik bennetek a Krisztus!" Miért teszi és tesszük? Mert csak ez az öröm! Megzárul az a szerelem, amely nem termékeny. Megzárul Isten és ember vonatkozásában, férfi és nő vonatkozásában is. Az egymásért levés, csodálatos módon a másért levésben bontakozik ki. Az egymásért levésből - másért levés lesz. Megvalljuk Neked, Jézusunk, hogy nincsen nagyobb ambíciónk, mint hogy apává és anyává legyünk. A családban biológiai és országos értelemben. Az Egyházban és az Egyházat reprezentáló kis közösségben pedig országos értelemben. A két apává-anyává levés - ezzel a különbséggel - ugyanaz. A családon belül saját, biológiai értelemben vett gyermekeink számára ugyanúgy papokká kell lennünk, mint azokban a kisközösségekben, s azokat a kisközösségeket megelőző személyi találkozóknak, amelyekben folyik a szülés, a világra hozás, a növelés sokszor keserves és mégis gyönyörűsége munkája. Jó apákká és jó anyákká kell lennünk ahhoz, hogy alter-Christus-ok lehessünk e földi téreken.

A szeretet és a szabadság levegőjében valami nagyon finom tapintat kell ahhoz, hogy apává és anyává lehessünk. Magam elé képzelek, Uram, a kafarnaumi zsinagógában, a nagy húsz fillér-leesés pillanatában, amikor eloszlatasz minden evilági országra vonatkozó reményt: nem leszel Izrael királya. Megdöbbenve nézi legbelsőbb köröd, hogyan fordul ki a tegnap és fél órával ezelőtt még Jézusért lelkesedő tanítványok tömege a kafarnaumi zsinagógából. Jézus látja a Tizenkettő arcán is a bizonytalanságot. Rájuk néz, és ezt mondja: "Ti is el akartok menni?" Beleképzelem magam a helyzetembe. Hiába vagy Isten, mégis csak kifosztott ember lettél volna, ha a Tizenkettő ezt mondja: Igen, elmegyünk mi is. Nem ezt mondtad: "Ugye ti megmaradtok, ugye ti nem hagytok el engem?" Nem sajnáltattad magad. Megkérdezted tőlük: Még mindig akartok? Akkor vagyok jó apa és jó anya, ha a gyerekeim jól érzik magukat nálam; és úgy érzik, hogy el is mehetnének. De minek menjenek el; mert lehet, hogy sok helyen jó, de legjobb otthon. Legjobb ott, ahol az van, ami számomra apa és anya.

A harmonikus család - végeredmény. A gyerekeket nem lehet mindjárt csatasorba állítani. A gyerekeknek egyéni, külön kezelésre van szükségük, egyiknek is oda kell ülni az ágyához,

és a másoknak is, és mindenkinek külön kell keresztet a homlokára rajzolni és az esti pusztit is külön kell mindegyiküknek megkapnia. "Ugye, aranyos a Balázska?" - mondta egy hétgyermekes édesapának négy esztendőes kislány, akit lefektetés előtt nagyon összeszidott, talán meg is vert, amikor este elment az ágya mellett, odaszólt az apjának: "Ugye, aranyos a Balázska?" Nem lehetek az apja és anyja annak, aki nem tudja megérezni, hogy szeretem. Az apa és az anya nem ebédet, ruhát, szállást adó ember, az apa és az anya ennél több. Lelkivezető is. A sarumegoldó, legfinomabb tisztelet tapintatával, de legbelül egy édesapa, és egy édesanya, mégis csak igényli gyermekeinek a bizalmát. Hiszen senki a gyermeket olyan jól nem ismerheti, mint az apja vagy az anyja. Jézus mindenkit papnak akar. Mert ezer embernek nem lehet apja lenni, ezer embernek nem lehet az anyja lenni. Egy családon belül hét gyerek gondja kimeríti az energiákat. Az Egyházon belül is hamar elfogy az energia, ha papnak lenni annyit jelent, hogy apává és anyává akarok lenni. Amikor a gyerekek válságban vannak, amikor a gyerekek meghasonlik velem, akkor a gondot, szeretetet meg kell kettőzni. Jó gyereket nem vicc szeretni. A beteg gyermeket, a megbolondult gyermeket kell igazán szeretni; s ez a szeretetem próbája. Egy apa és egy anya soha el nem feleli azt, hogy valaki a gyereke volt és a szeretet láthatatlan és látható szálaival küldi utána az üzenetet.

Egy igazi édesapa és édesanya nem bizonytalan; tudja, hogy hova akarja eljuttatni a gyermekét. Vezet. Sem a család, sem a kisközösség nem gittegylet. Lehet, hogy harcolni kell; lehet, hogy nagyon sokat kell beszélgetni, amíg világosan látjuk, hogy merre kell menni. Sötétben azonban sohasem botorkálhatunk. Biztos csillagok felé mehetünk csak. Van, amit a közösségnek tudnia kell. Van, amiből a közösségnek nem szabad engednie. Ezért a közösség minden tagja felelős; de különösen az, akinek Te, idegenbe menő ember, Jézusom, átadtad az ajtóőr feladatát. Felelős érte, hogy ki lehet belül az ajtón és ki nem lehet belül az ajtón.

Apának és anyának lenni nemcsak egyéni gondot jelent a gyermekért, közösségi gondot is jelent. A kisközösségi találkozó mindenkor családi ünnep. A családi ünnepre nagyon jól fel kell készülni. Mindennek készen kell lenni. A feketekávénak is jóval előtte, hogy amikor megölelem, mindjárt megkérdezhessem: iszik-e feketét? A családi ünnepet nagyon ki kell használni. Minden jót össze kell hordani reá. Aki apa és anya, az nem juthat zavarba, az gondoskodott erről is, és arról is, és amarról is. Teljes programmal várja őket. Persze szereti, ha a gyerekei hoznak magukkal valamit. Ha hoztak, akkor azt szedi elő. Ő készüléssel csak készenlétben áll, hogy a családi ünnep akkor is nagyon jól sikerüljön, ha a gyerekek nem hoznak semmit.

Az anya és az apa azért pap, mert odaadott ember. Azért pap, mert odaadott. Azért pap, mert szent. Az a találkozó, amit létrehoz, az szakrális levegőjű találkozó. Ha a családi esti imádsághoz kell terítő, virág, Istent reprezentáló oltár, akkor a kisközösség sem lehet meg a szakrális levegő, és annak kellékei nélkül. Kell az elcsitulás, a csend, az áhítattal történő éneklés, az imádkozás egész levegője.

Aki Isten Szíve szerinti édesapa vagy édesanya, az nem féltékeny apává és anyává nő a gyermekeire. Ez annyit jelent, hogy örülök annak, hogy valakik, az ő gyermekei, már fontosabbak az ő számára, mint amilyen fontos vagyok én a számára. Ez a család rendje is és ez a kisközösség rendje is. Amikorra apává és anyává érek, addigra fontosabbak lesznek

számomra azok, akiket én szültem, mint az, aki engem szült meg, s mint azok a testvéreim, akiket velem együtt szült meg. De aki apává nő és anyává nő az Isten Országában, az nem szakítja el a kapcsolatot testvéreivel, nem szakítja meg a kapcsolatot apjával és anyjával. Nem szakítja meg, mert e kapcsolatok nélkül nincsen Ország, hanem csak közösségeknek egymáshoz kapcsolattal nem bíró halmaza van. Kapcsolatok nélkül nincs Szövetség. Miért nincs enélkül Szövetség? Mert nincs, mert elhalt a szeretet.

Jézusom, hiszem, hogy Szentlelked erejében merész álmokat álmodhatunk. Vezess bennünket, hogy a Te szándékaidat álmodjuk. Segíts bennünket, hogy `mindabban, amit megálmodunk ne az uralkodás, hanem a szolgálat lelke vezessen bennünket. Segíts bennünket, hogy igazi édesapákká, igazi édesanyákká lehessünk családjainkban és az Egyház közösségeiben is. Amen.

VIII. Evangélium Szent Márk könyvéből (10,35-38): "A Zebedeus fiak így szóltak Jézushoz: add meg nekünk, hogy egyikünk a jobb kezed ..."

Egy kétezer esztendővel ezelőtti kehely-kiívás folytán tudjuk ma mi is azt, hogy hol a helyünk. Nem feledhetjük, hogy a Getszemáni éjszakán Jézus hüvelyébe dugatta a kardot, bár ennek következtében meg kellett halnia. Hangsúlyokat kereső utunk során, ez a hangsúly soha el nem homályosodhatik.

Enélkül a kehelykiívás, és a kardot hüvelybe dugás nélkül az emberiségnek nincs reménye. Enélkül nincs prófétai álom. Enélkül nem teljesedik be a marxi remény. Erőalkalmazás csak erőalkalmazást szül. Csak az erő- nem-alkalmazás hozhatja meg az emberiség számára Isten békéjét. Egyik paptestvérünk káplánja, amikor a főnöke invitálta, hogy jöjjön be az összejövetelünkre, azt mondta valakinek: Nem akarok beülni ezek közé az erő- nem-alkalmazók közé. Azt hiszem, hogy nincs elnevezés, amit büszkébben viselhetnénk, mint ezt. Nagyon ragaszkodjunk a krisztusi tanításnak ehhez a gyöngyszeméhez. Mindazzal, amit erről a kérdéstről a nyugati teológia mondani tud, megbirkóztunk. Új mondanivaló született viszont Latin-Amerikában. A latin-amerikai teológia, amely büszkén nevezi magát a kétezer esztendő Egyház harmadik teológiájának, a szegények melletti fegyveres elkötelezettséget látja Krisztus követésének.

Az Egyháznak addig van rendeltetése, amíg a jézusi magatartás megalapozását és megvalósítását tudja az emberiség feladatának. Az Ösegyház tanulmányozásából azt a tanulságot szűrtem le magamnak, hogy az Egyház (a házankénti Egyház?) gyakorlóléhelye volt, az erő- nem-alkalmazó magatartásnak. A mi családjaink és a mi csoportjaink abban az esetben vannak a prófétai remény bázisán, ha ezek a családok és csoportok erő- nem-alkalmazó családok, erő- nem-alkalmazó csoportok.

P. és T. dolgozata alapján, ezen a nyáron már tisztán és világosan láthatjuk Jézus ide vonatkozó magatartásának két arcát. Az egyik a bántás elviselése, a másik a bántót bűnbánatra bírás. Csak siralom völgye és nem bázis, ahol csak a bántás elviselése, ahol csak a nyelés uralkodik. Az Isten Országában nincs bántás. Mi utánozni akarjuk Istennek, ezt az örök Országát. Ha mégis bántunk, akkor utána bűnbánatot akarunk tartani, s ehhez szükségünk van arra a testvéri segítségre, amelyik szelíden, de határozottan megmondja nekünk: Testvér,

bántottál. Szükségünk van a testvéri feddő szóra, hogy amikor megfeledekezünk az Ország törvényéről, akkor szóljon nekünk a testvérünk, és mi újra odaigazíthassuk életünket az Ország törvényéhez. A jézusi magatartásnak van egy passzív és egy aktív vonása. A passzív a szelíd elviselés, az aktív a határozott magatartás. A bűnt bűnnek mondó magatartás. A bűnöst bűnösnek mondó magatartás. A mi családjaink és a mi csoportjaink nem viselhetik el a bűnt. A bűnnél kiáltani kell és a bűnösnek, belülről, lélekből történően fel kell zárkózni az Ország törvényéhez. Közösségeinkben csak azért vagyunk, hogy ott a szeretetet gyakoroljuk, hogy szeressünk és szeressenek bennünket. Minek lennénk ott, ahová csak azért megyünk, hogy szeressünk és szeressenek, ha ott valami egyebet tapasztalunk. A kisközösség élete vagy felbomlása a világos mutatója annak, hogy beleköltözik-e életünkbe a jézusi szó, vagy csak az ajkunkon marad. Ha megmaradunk, az bizonyosága annak, hogy életünkbe beleköltözött a jézusi szó. Ha felbomlik, azért bomlik fel, mert nem költözik bele a szívünkbe, tudatunkból az életünkbe a krisztusi szó.

A Mennyek Országáa erőszakot szenved. A Mennyek Országát az erőszakosak ragadják el. Csak az erőszakosak mehetnek be oda. A magunk ellen alkalmazott erőszak nélkül - nem fogunk Isten Országát csinálni. Magam ellen alkalmazott erőszak nélkül a szó marad szó és nem lesz belőle élet. A bázison nemcsak prófétai szó hangzik, a bázison prófétai élet is érik. A prófétai szó erejében prófétai életet kell élnem. Isten tolmácsának kell lennem: és nemcsak szavaimmal. Isten tolmácsának kell lennem az életemmel is. A sorsomban megnyilatkozó isteni akaratot át kell tudnom ölelnem. Akkor is, ha minden évben baj van, akkor is, ha minden évben meglátogat valami. Újból és újból vennem kell a batyumat és kell mennem tovább. Az Isten szeretet-csomagjaként kell néznom egész életemet. Mert az Isten szeretet-csomagjainak az elfogadásából, a reá való válaszolásból megszületik az érdemes élet, amelyik jó, és amelyik szép. Amelyikre jó visszaemlékezni annak az öröme a birtokában, amely megtölti mindig a szívünket, amikor túljutunk egy-egy újabb bajon. Az erőszakosak ragadják el az Isten Országát, az erőszakosak mehetnek be oda. Uram, délutánra bizonyosságát akarom adni testvéreimnek, hogy erőszakos akarok lenni önmagammal szemben. Nem engedek kényes puhaságnak, mert átérzem a felelősségemet, hogy tönkremegy, romlik az emberiség ügye, ha én kiállok, ha én nem végzem el azt, amit Isten reám bízott.

Harcolni fogok, hogy szerelmes legyek, mert csak a szerelem őrzi meg az embert a bűntől. Nem fogom sajnálni sem a Veled való beszélgetésre szánt időt, sem az aszkézist, a naponkénti önmehtagadásokat. Le fogok tudni ülni az asztalhoz akkor is, amikor nincs kedvem hozzá. Meg fogom látogatni azokat, akik felé nem hajt a szívem. Szeretetem küld engem oda. Apává és anyává akarok lenni, mert apaság és anyaság nélkül nincs testvériség, amely egybetudja a világot.

A történelemben csak azok az eszmék éltek meg, amelyekért valakik kiálltak; amelyeket valakik képviseltek. Olyanok, akiket semmiféle fenyegetéssel nem lehetett visszatartani attól, hogy azt az eszmét képviseljék.

Az elhangzott előadások nyomán világosan láthatjuk, hogy Jézust az egyházi és az állami hatóság közös erővel küldte a keresztre. A Római Birodalom pogány államvallása az állammal karöltve gyújtotta meg azokat a fáklyákat, amelyeken keresztül jutottak el a már

nagyon látni és megölelni akart Jézushoz kétezer esztendővel ezelőtti testvéreink. S az ágostoni győzelem, a nagy fordulat után, Állam és Egyház megint csak közös erővel küldte halálba igen sokszor azokat is, akik legjobb szándékaik szerint Téged képviseltek.

1961-ben, amikor százhusz testvérünk került börtönbe, a püspökkari körlevél az Új Emberben, és a templomokban, a haza és az Egyház ellenségeinek minősítette őket. A nagykonstantini fordulatnak nincs vége. Nekünk hűségeseeknek kell lennünk Jézushoz akkor is, ha valakik úgy gondolják, hogy egyházat építeni csak diplomáciai megegyezések révén lehet. Tudomásul vesszük és elfogadjuk, és köszönjük is Istenünknek, hogy békét élvezünk. Hogy csak egy paptestvérünk van a börtönben Jézus ügyéért, hogy egyedül ő az, aki most Magyarországon a "szenvedő" egyházat képviseli. De mindez nem zavarhatja össze a tudatunkat. Számítanunk kell arra, hogy Állam és Egyház nem érti majd, mit akarunk. Nekünk akkor is hűségeseeknek kell lennünk. Bízunk kell abban, hogy az az Egyház, amelyet Jézus azért hozott létre, hogy az Ő mondanivalóit értse, hirdesse és valósítsa, nem dobhat el bennünket. Bizalommal kell várnunk az időt, amikor az Egyház mondanivalója tisztán fogja visszacsengeni azt a mondanivalót, amit Jézus reábízott. Szavainkkal talán nem tudjuk meghatni Pétert, de a tetteinkkel biztosan meg tudjuk hatni. A tett, amivel Pétert meg tudjuk hatni ez: megmutatjuk életünkkel, hogy Egyházzá leszünk. Megmutatjuk életünkkel, hogy Jézus ügye annak révén megy tovább, hogy mi magunkból Jézust faragó emberekké leszünk. És a jézusi élet termékeny élet. Termékeny élet és megújítja a föld színét és megújítja az Egyházat. `Semmi mást nem akarunk csak egyet: Egyházzá akarunk lenni! Azt akarjuk, hogy jézusi mondanivalónk és a magunk ellen alkalmazott erőszakkal, önmagunkban kiformált jézusi életünk legyen a megvalósítója annak, amit Magyarországon Egyháznak mondanak.

Ekkor Jézus tőlünk is megkérdezi, hogy ki tudjuk-e inni a kelyhet? Az ember ki tudja inni a kelyhet, ha van miért. Istenem, úgy kell élnem, hogy soha el ne feledjem: van miért! Az emberiség reményéről van szó. A bázisnak nincs más útmutatója, mint a jézusi tanítás és a jézusi élet. A reménytelen verekedések sorozatává alakul tovább az emberi történelem, ha valakik nem teszik rá az életüket arra, hogy a jézusi magatartásért nem kár semmi, és a jézusi magatartás beleállításáért a történelembe - mindent vállalnak.

Istenem, Te fogod tudni azt, hogy tőlem mit kívánsz. Ahogyan életünk eddigi során elfogadtuk azt, ami a Te akaratodból folyóan jött szeretet-csomagként, úgy a további szeretet-csomagokat is el akarjuk fogadni Tőled. Ezekből az elfogadásokból születik meg az öröm. Istenem, köszönöm azt a hívást, amellyel meghívtál bennünket. Amen.

IX. Evangélium Szent János könyvéből (15,12-16): "Az az én parancsolatom, szeressétek egymást ... arra választottalak, hogy elmenjetez és termést hozzatok".

Jézusom, nem feledhetjük el, hogy Te vagy a normánk. Úgy kell élni az életünket, ahogyan Te élted a magadét. Nem felejtethetjük el, hogy ez a személyi, mintaetikai norma nem ismer határt. Nem értem, mit akartál azzal mondani, hogy Te választottál engem és nem én Téged. Csak annyit tudok, hogy jó, hogy Te választottál engem, s nekem csak válaszolnom kell arra, amire Te választottál. Jó nekem így, mert kezedben biztonságban érzem magam, a magaméban nem. Megértő, szerető szívednek mindig oda tudom rendelni magam. Szerető szívedet mindig el tudom fogadni bírónak, mert életem minden gyengesége és minden bűne

ellenére mindig fiadnak tekintesz. Jószágod azonban nem feledteti el velem, hogy azért választottál ki, hogy gyümölcsöt hozzak.

Innen estére el kell mennünk. A hátralévő időben mondd meg nekünk, hogy milyen termést tervezzünk a jövő évre, mire választottál ki bennünket az előttünk levő tanévben. Te súgd nekünk záróelmélkedésünket. Tudjuk, hogy mire kell nemet mondanunk és tudjuk, hogy mire kell igent mondanunk. Te súgd nekünk, hogy ne bizonyuljunk szavajátszó, ígéretszegő embernek. Amen.

1975

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1975, 2. kötet